

MAŽMENINĖS PREKIŲ APYVARTOS TURGAVIETĖSE KETVIRTINIO STATISTINIO TYRIMO METODIKA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Mažmeninės prekių apyvartos turgavietėse ketvirtinis statistinis tyrimas (toliau – statistinis tyrimas) atliekamas siekiant nustatyti mažmeninės prekių apyvartos apimtį turgavietėse.

2. Namų ūkių biudžetų statistinis tyrimas parodė, kad turgavietėse apsiperka nemaža šalies gyventojų dalis, todėl nuo 1993 m., remiantis namų ūkių biudžetų statistinio tyrimo duomenimis, buvo pradėta skaičiuoti turgaviečių mažmeninė prekių apyvarta. Šios statistinės informacijos nepakako, nes nebuvo statistinių duomenų apie turgaviečių dydį, jų skaičių, dirbtų dienų skaičių, prekių apyvartos apimtį, struktūrą ir kt. Norint turėti išsamią statistinę informaciją apie mažmeninę prekybą turgavietėse, bendradarbiaujant su turgaviečių administracijomis, nuo 1995 m. kas ketvirtį atliekamas mažmeninės prekybos apyvartos turgavietėse statistinis tyrimas.

II. TIKSLAS

3. Statistinio tyrimo tikslas – nustatyti turgaviečių mažmeninės prekių apyvartos apimtį, jos sudėtį pagal prekių grupes, prekybos vietų skaičių ir jų užimtumą, dirbtų dienų skaičių per ketvirtį. Statistinės informacijos vartotojai yra valstybės institucijos ir įstaigos, žiniasklaida, verslo ir mokslo atstovai, studentai.

III. PAGRINDINĖS SĄVOKOS

4. Statistiniame tyrime vartojamos sąvokos:

Prekybos vietų skaičius – prekybos vietų, įrengtų pagal bendruosius mažmeninės prekybos organizavimo turgavietėse reikalavimus ir patvirtintų savivaldybės, skaičius.

Prekybos vietų užimtumas – užimtų prekybos vietų ir visų prekybos vietų santykis.

Turgavietė – teritorijų planavimo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka prekybos veiklai suformuota lauko teritorija, pritaikyta prekiauti nuo laikinųjų prekybos įrenginių (prekystalių, vežimėlių), iš automobilių, stoginėse, paviljonuose ir kituose joje pastatytuose statiniuose (taip pat ir laikinuosiuose), kurioje nuolat arba tam tikromis savaitės dienomis fiziniai ir juridiniai asmenys, sumokėję turgavietės administratoriaus nustatytą mokestį, parduoda žemės ūkio ir maisto produktus, gyvulus, miško gėrybes, augalus, kitas ne maisto, taip pat ir naudotas prekes.

IV. TEISINIS PAGRINDAS

5. 1998 m. gegužės 19 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1165/98 dėl trumpojo laikotarpio statistikos (OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 20 tomas, p. 291), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2012 m. gegužės 31 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 461/2012 (OL 2012 L 142, p. 26).

V. TAIKOMI KLASIFIKATORIAI

6. Statistiniame tyrime naudojamas Produktų, gaminių ir paslaugų klasifikatorius (PGPK), patvirtintas 2013 m. lapkričio 25 d. Lietuvos statistikos departamento generalinio direktoriaus įsakymu Nr. DĮ-226 „Dėl Produktų, gaminių ir paslaugų klasifikatoriaus (PGPK 2013) patvirtinimo“, skelbiamas Oficialiosios statistikos portale osp.stat.gov.lt→Klasifikatoriai.

VI. TIRIAMOJI VISUMA (POPULIACIJA), ELEMENTŲ APRĖPTIS, VERTINAMI PARAMETRAI

7. Statistinio tyrimo populiacija – visos Lietuvos miestų ir rajonų turgavietės, turinčios administraciją, išskyrus turgavietes, prekiaujančias automobiliais (toliau – turgavietės).

8. Geografinė statistinio tyrimo taikymo aprėptis – šalies teritorija, teritorinis lygmuo – savivaldybė.

9. Tiriamasis laikotarpis – ketvirtis.

10. Vertinami parametrai:

10.1. prekybos vietų skaičius;

10.2. prekybos vietų užimtumas;

10.3. prekybos vietų pasiskirstymas turgavietėje pagal prekių grupes;

10.4. vidutinė vienos prekybos vietos prekiautojo dienos prekių apyvarta.

VII. TAIKOMI METODAI

11. Atliekamas ištisinis statistinis turgaviečių tyrimas. Tiriamąją visumą sudaro visi turgavietėje esantys prekiautojai, kurie apklausiami taikant atsitiktinės atrankos metodą. Veikiančių turgaviečių sąrašas atnaujinamas, remiantis Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos duomenimis apie turgavietėms išduotus Maisto tvarkymo subjekto patvirtinimo pažymėjimus. Informacija apie įmones, administruojančias turgavietes, gaunama iš Statistinio ūkio subjektų registro. Suformuotas įmonių ir turgaviečių sąrašas kiekvienais metais peržiūrimas ir atnaujinamas (įtraukiamos pradėjusios naujai veikti ir išbraukiamos nustojusios veikti turgavietės, pakeičiami perregistruotų įmonių kodai ir pavadinimai, kontaktai ir kt. reikalinga informacija).

VIII. STATISTINIŲ DUOMENŲ SURINKIMAS IR APDOROJIMAS

12. Statistinių duomenų šaltinis – statistinis tyrimas. Statistinis tyrimas atliekamas naudojant Prekybos turgavietėse ataskaitą PR-02 (toliau – statistinė ataskaita), kuri tvirtinama Lietuvos statistikos departamento generalinio direktoriaus įsakymu.

13. Statistinės ataskaitos forma yra paskelbta Elektroninio statistinių verslo duomenų parengimo ir perdavimo sistemoje *e. Statistika* (estatistika.stat.gov.lt) skyriuje „Statistinių ataskaitų formos“. Statistinių duomenų pateikimo būdą įmonės gali pasirinkti pačios (paštu, elektroniniu paštu, faksu ar tiesiogiai internetu).

14. Duomenis apie prekybos vietų skaičių, prekybos vietų užimtumą, dirbtas dienas per ketvirtį ir turgaviečių prekybos vietų pasiskirstymą pagal prekių grupes užpildo turgaviečių administracijos ir pateikia Lietuvos statistikos departamento duomenų parengimo skyriams (toliau – DPS). Statistinės ataskaitos antro priedo duomenis apie vidutinę vieno prekiautojo dienos prekių apyvartą surenka Lietuvos statistikos departamento specialistai klausėjai (toliau – klausėjai) tiesiogiai apklausdami prekiautojus. Siekiant geriau įvertinti sezono įtaką, prekiautojų apklausą kiekvienoje turgavietėje klausėjai atlieka ketvirčio pradžioje ir pabaigoje. Apklausa turgavietėje atliekama skirtingomis savaitės dienomis, atsižvelgiant į prekybos vietų užimtumą. Jeigu apklausai pasirenkama savaitės diena, kai turgavietės prekybos vietų užimtumas didžiausias, kita apklausa turi būti vykdoma kurią nors kitą savaitės dieną. Klausėjai kiekvienoje turgavietėje atsitiktinai išsirenka ir apklausia ne mažiau kaip tris kiekvienos prekių grupės prekiautojus. Iš pasirinktų prekiautojų parduotų prekių kiekio ir kainos apskaičiuojama dienos apyvarta, o iš jos – vidutinė prekių grupės vieno prekiautojo dienos apyvarta.

15. DPS darbuotojai atlieka iš turgaviečių administracijų gautų statistinių ataskaitų ir jų antro priedo lyginamąją ir loginę statistinių duomenų analizę, duomenų aritmetinę kontrolę, suveda statistinių ataskaitų duomenis į pirminių duomenų bazę. Vadovaujantis Priemonių statistinių duomenų nepateikusiems respondentams taikymo Lietuvos statistikos departamente tvarkos aprašu,

patvirtintu Lietuvos statistikos departamento generalinio direktoriaus 2012 m. gruodžio 18 d. įsakymu Nr. DĮ-254 „Dėl Priemonių statistinių duomenų nepateikusiems respondentams taikymo Lietuvos statistikos departamente tvarkos aprašo patvirtinimo“, ataskaitų nepateikusiems respondentams siunčiami priminimai ir įspėjimai, aiškinamasi ataskaitų nepateikimo priežastys.

16. Statistiniams duomenims įvesti naudojama ORACLE aplinkoje sukurta programa, kuri įvedant duomenis atlieka klaidų paiešką. Yra galimybė palyginti statistinius duomenis su prieš tai buvusiu laikotarpiu. Iškilus klausimams, kreipiamasi į turgaviečių administracijas, atliekamas statistinių duomenų taisymas. Statistinės ataskaitos formoje ir duomenų įvedimo programoje yra pastabų laukelis, kuriame respondentas arba DPS darbuotojas gali paaiškinti duomenų išsiskiriančių reikšmių priežastį arba patvirtinti jų teisingumą. Statistinių duomenų įvedimo kontrolės reikalavimai yra aprašyti programavimo darbo techninėje užduotyje.

IX. STATISTINIŲ DUOMENŲ KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS

17. Atliekant statistinių makroduomenų kokybės kontrolę, tiriamojo laikotarpio statistinio tyrimo rezultatai lyginami su prieš tai buvusio laikotarpio ir su ankstesnių metų rezultatais. Analizuojant duomenis atkreipiamas dėmesys į išsiskiriančias reikšmes ir aiškinamasi, kokios jų priežastys. Esant esminiams skirtumams atliekama statistinių duomenų lyginamoji analizė mikrolygmeniu, klaidingi statistiniai duomenys taisomi, statistiniai rezultatai perskaičiuojami.

X. STATISTINIŲ RODIKLIŲ SKAIČIAVIMO FORMULĖS IR KITI TEORINIAI PAAIŠKINIMAI

18. Remiantis statistinių ataskaitų duomenimis apskaičiuojama:

18.1. Prekybos vietų vidutinis užimtumas $V^{(s)}$ s -oje turgavietėje, procentais:

$$V^{(s)} = \frac{\sum V_i^{(s)}}{N^{(s)}},$$

čia:

$V_i^{(s)}$ – užimtų vietų dalis procentais i -ąją dieną;

$N^{(s)}$ – dirbtų dienų skaičius per savaitę.

18.2. Bendras vidutinis užimtų prekybos vietų skaičius $B^{(s)}$ s -oje turgavietėje per dieną:

$$B^{(s)} = \frac{V^{(s)} \cdot P^{(s)}}{100},$$

čia $P^{(s)}$ yra bendras prekybos vietų skaičius.

18.3. Vidutinis j -osios prekių grupės užimtų prekybos vietų skaičius $B_j^{(s)}$ s -oje turgavietėje per dieną:

$$B_j^{(s)} = \frac{B^{(s)} \cdot K_j^{(s)}}{100},$$

čia $K_j^{(s)}$ yra j -osios prekių grupės užimtų prekybos vietų dalis procentais;

$$\sum_j K_j^{(s)} = 100.$$

18.4. Užimtų prekybos vietų skaičius $L^{(s)}$ s -oje turgavietėje per ketvirtį:

$$L^{(s)} = B^{(s)} \cdot D^{(s)},$$

čia $D^{(s)}$ – dirbtų dienų skaičius per ketvirtį.

18.5. Vidutinė j -osios prekių grupės dienos prekių apyvarta $Q_j^{(s)}$ s -oje turgavietėje:

$$Q_j^{(s)} = B_j^{(s)} \cdot A_j^{(s)},$$

čia $A_j^{(s)}$ yra j -osios prekių grupės vidutinė vieno prekiautojo dienos prekių apyvarta (žr. 14 punktą).

18.6. Vidutinė dienos prekių apyvarta $Q^{(s)}$ s -oje turgavietėje:

$$Q^{(s)} = \sum_j Q_j^{(s)}.$$

18.7. Prekių apyvarta $M^{(s)}$ s -oje turgavietėje per ketvirtį:

$$M^{(s)} = Q^{(s)} \cdot D^{(s)}.$$

18.8. Prekių apyvarta Q visose turgavietėse per ketvirtį:

$$Q = \sum_s M^{(s)}.$$

18.9. Dirbtų dienų skaičius D visose turgavietėse per ketvirtį:

$$D = \sum_s D^{(s)}.$$

18.10. Prekybos vietų skaičius P visose turgavietėse:

$$P = \sum_s P^{(s)}.$$

19. Sudedant apskaičiuojami atskirų prekių grupių ketvirtiniai statistiniai rezultatai rajono, apskrities ir šalies mastu.

XI. NAUDOJAMOS KOMPIUTERIŲ PROGRAMOS

20. Statistiniams duomenims įvesti ir apdoroti naudojama ORACLE programinė įranga ir Excel skaičiuoklė.

XII. VARTOTOJAMS PATEIKIAMĖ REZULTATAI

21. Statistinė informacija parengta naudojant tyrimo statistinius duomenis skelbiama pagal Lietuvos statistikos departamento generalinio direktoriaus įsakymu tvirtintą statistinės informacijos skelbimo kalendorių (osp.stat.gov.lt → Kalendorius):

- 21.1. metiniame statistikos leidinyje „Mažmeninė ir didmeninė prekyba“;
  - 21.2. ketvirtiniame pranešime spaudai;
  - 21.3. Oficialiosios statistikos portalo Rodiklių duomenų bazėje (osp.stat.gov.lt).
22. Statistinė informacija teikiama pagal individualias vartotojų užklausas.

XIII. PRIEDAS

23. Mažmeninės prekių apyvartos turgavietėse ketvirtiniame statistiniame tyrime naudojamų prekių grupių sąrašas, remiantis Produktų, gaminių ir paslaugų klasifikatoriumi (PGPK).

XIV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

24. Pasikeitus metodikoje nurodytiems teisės aktams, taikomos galiojančių šių teisės aktų redakcijų nuostatos.

Parengė
Nijolė Jakubčionienė
2014-05-05